

Γραμματισμός Πρώτος / Φυσικός/ Αναδυόμενος γραμματισμός Ανάγνωση

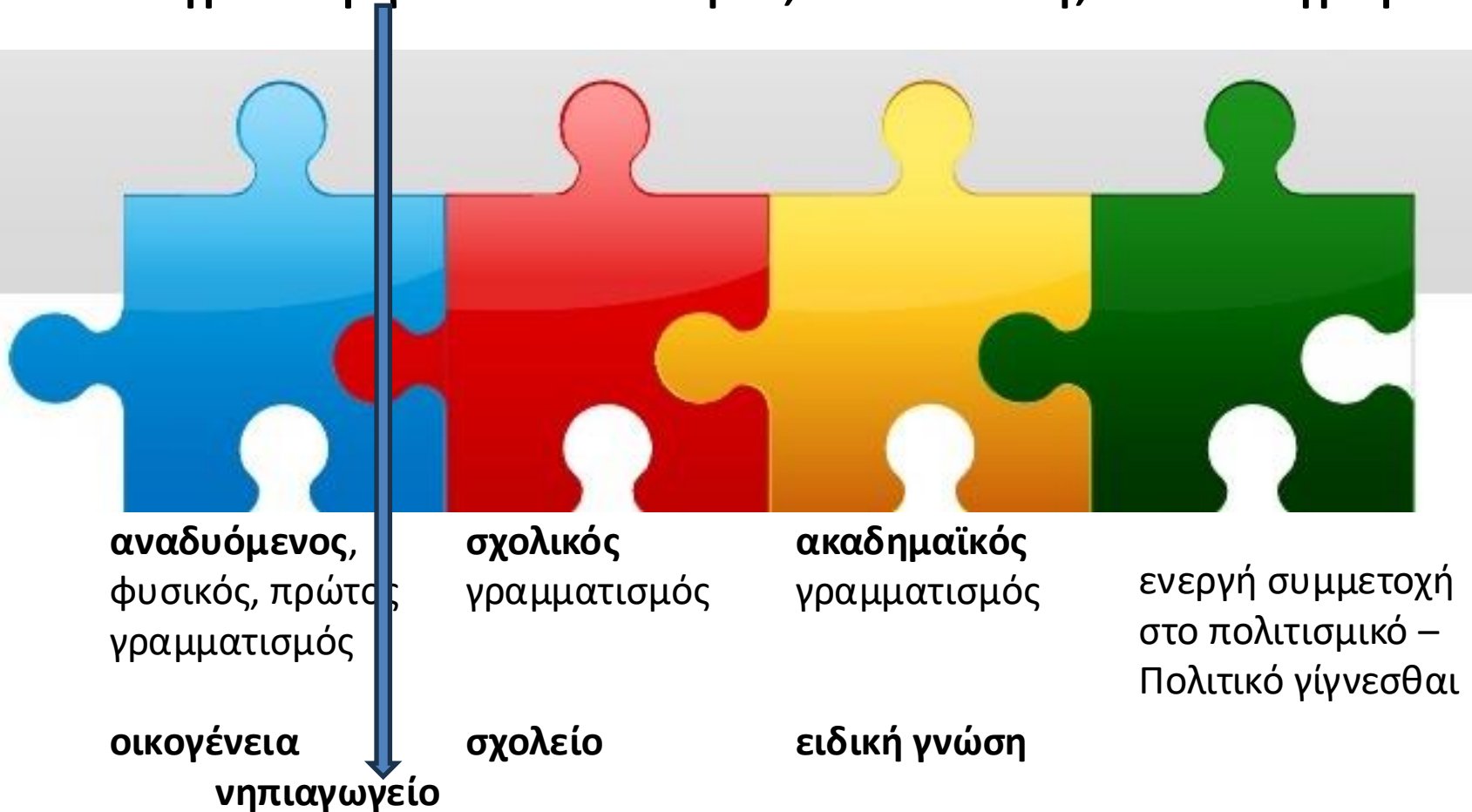

**Διαβάζουν ή
δεν διαβάζουν;**

πορεία εγγραμματισμού

πορεία οικειοποίησης του πολιτισμού μου και των τρόπων που αυτός αξιοποιεί για να επικοινωνεί και να δημιουργεί πολιτισμό, πολιτική, επιστήμη

Ορίζοντας το γραμματισμό (literacy)

«...το να είναι κανείς εγγράμματος σημαίνει να μπορεί να κάνει χρήση των πιο επεξεργασμένων μορφών της γλώσσας που χρησιμοποιούνται στο γραπτό λόγο – και του συστήματος των κοινωνικών αξιών που τον συνοδεύουν» (Halliday, 1996: 340)

Χρησιμοποιούμε τον όρο γραμματισμό «για να αναφερθούμε ειδικότερα στη γραφή διακρίνοντάς την από την ομιλία: στις πρακτικές γραφής και ανάγνωσης, στις μορφές της γλώσσας και στους τρόπους νοηματοδότησης, που τυπικά συνδέονται με αυτές» (Halliday, 1996: 341)

Θυμάμαι

Ο **προφορικός** και ο **γραπτός** λόγος διαφέρουν καθώς χρησιμοποιούνται σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας, εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς και χρησιμοποιούν διαφορετικές μορφές γλωσσικής έκφρασης.

Η επιτυχία στην εκπαίδευση προϋποθέτει επιτυχή χειρισμό του γραπτού λόγου (γραμματισμός)

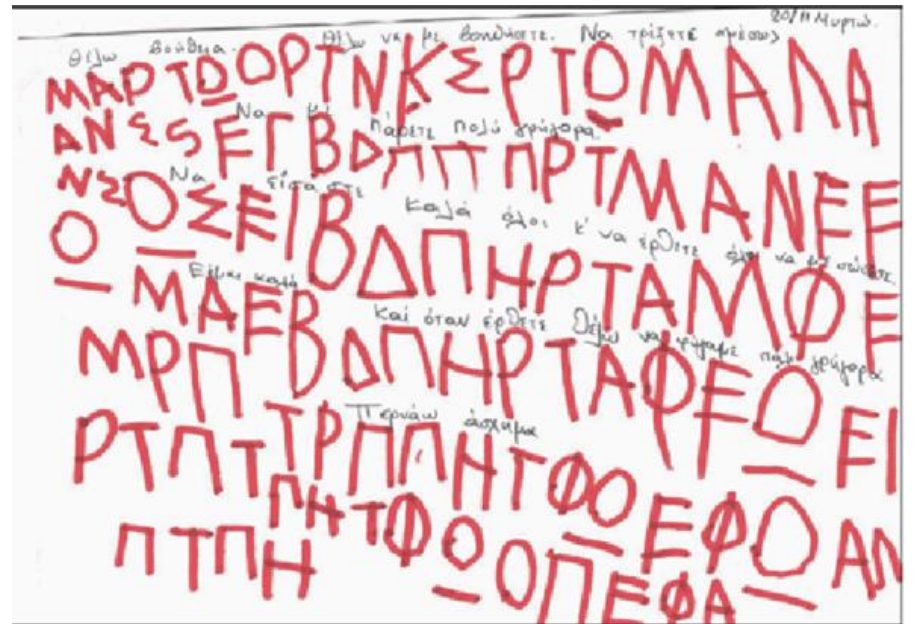
Προφορικός λόγος	Γραπτός λόγος
Απροσχεδίαστος	Προσχεδιασμένος
Εμφανίζει συντακτικά ατελείς και ανολοκλήρωτες προτάσεις	Ολοκληρωμένες συντακτικά προτάσεις
Παρατακτική σύνδεση	Υποτακτική σύνδεση
Ενεργητική σύνταξη	Παθητική σύνταξη
Επαναλήψεις	Μονολογική διάσταση
Το νόημα θεμελιώνεται από τη συνεχή αλληλεπίδραση κειμενικών και εξωκειμενικών, άμεσα παρόντων, καταστασιακών παραγόντων (επιτονισμός, εκφράσεις και κινήσεις σώματος, άμεσα ορατά στοιχεία της περιστασης, κοινές γνώσεις)	Απόσταση από το άμεσο, φυσικό πλαίσιο της περιστασης Απόσταση μεταξύ πομπού και δέκτη
> <u>Πλαισιωμένος</u> άμεσος, απλός, καθημερινός διαλογικός	> <u>Αποπλαισιωμένος</u> εκτενής, σύνθετος, επεξεργασμένος μονολογικός

Συμπερασματικά

Γραμματισμός είναι η ικανότητα να χρησιμοποιείς με επάρκεια (λειτουργικός γραμματισμός – functional literacy) και κριτικό αναστοχασμό (κριτικός γραμματισμός) το γραπτό λόγο.

Ο λειτουργικός γραμματισμός περιλαμβάνει κείμενα της καθημερινότητας αλλά και πιο εξειδικευμένα κείμενα.

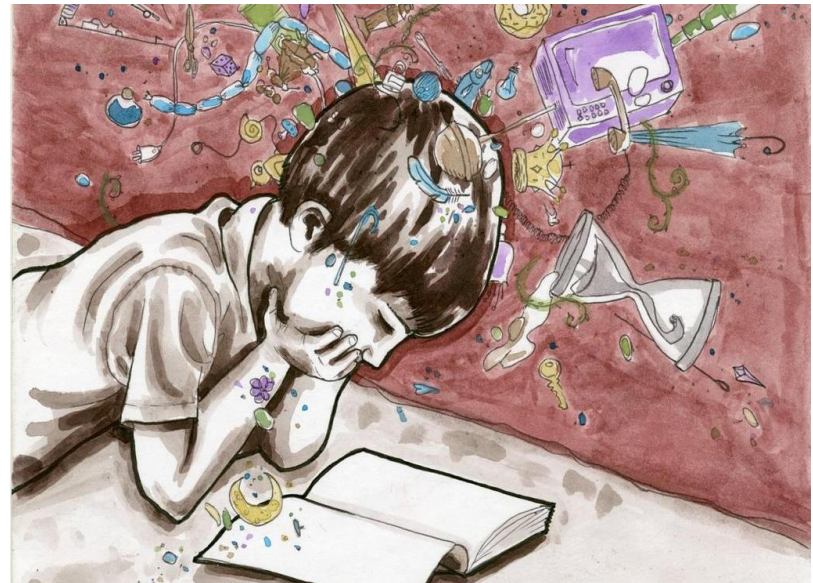
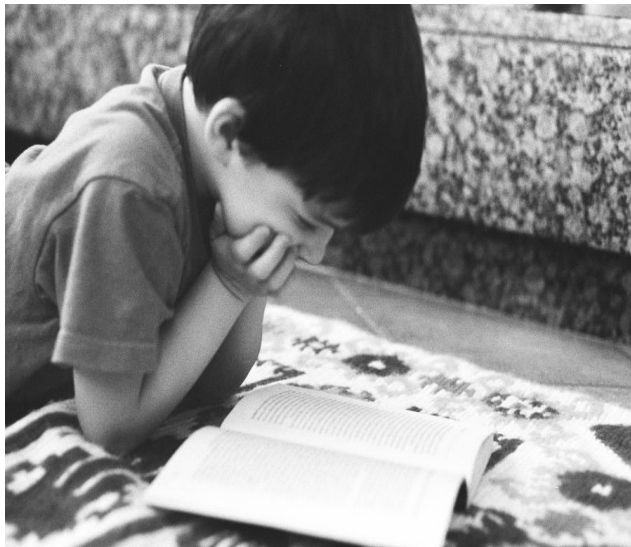
Ο κριτικός γραμματισμός αναφέρεται σε μια διαδικασία προς την απόκτηση κριτικής κοινωνικής και πολιτικής συνειδητοποίησης ,η οποία εστιάζει περισσότερο στην «ανάγνωση του κόσμου» (“world”) παρά την «ανάγνωση της «λέξης» (“word”) (Freire,1973, Freire & Macedo,1987)

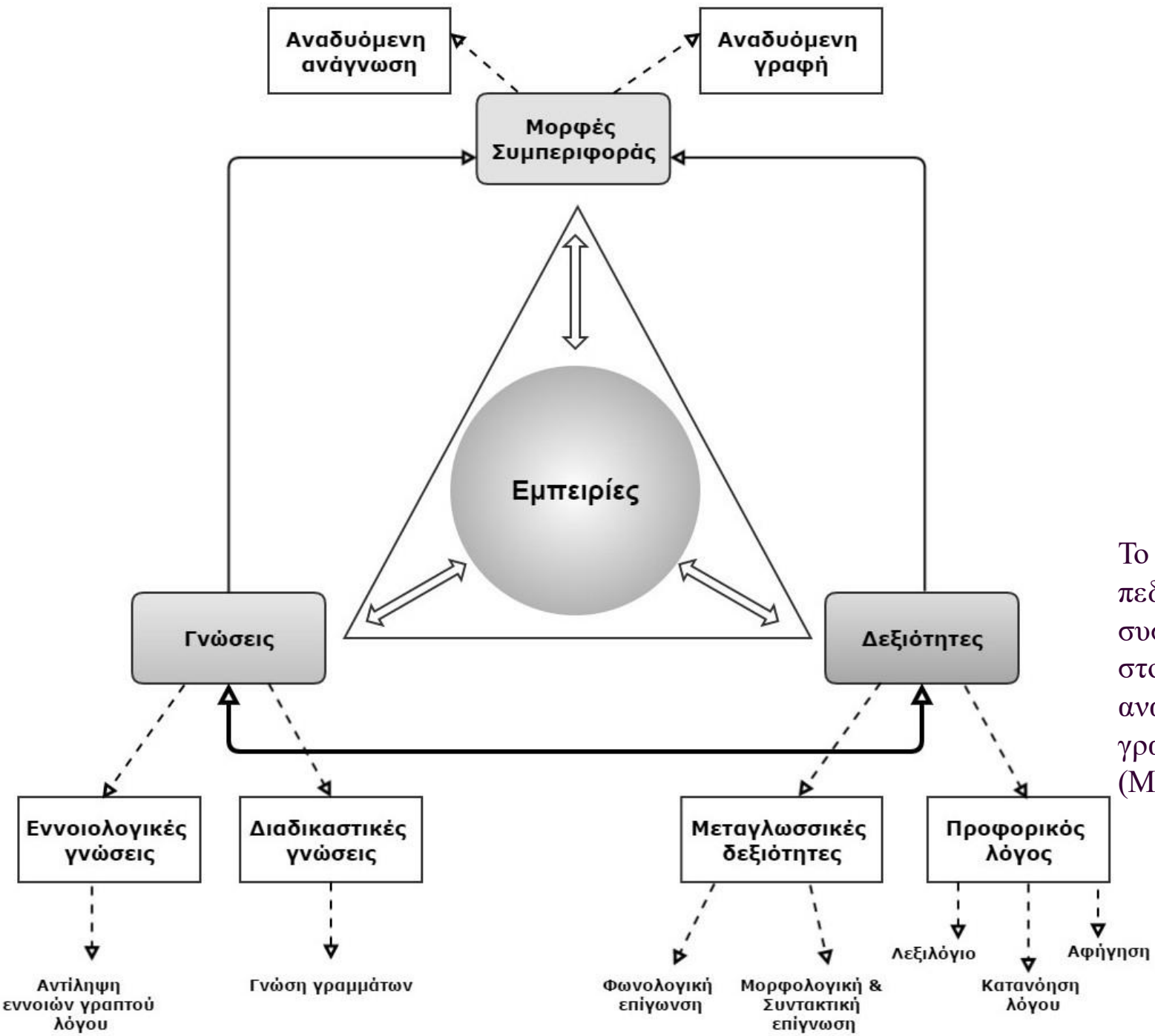
πρώτος / φυσικός /
αναδυόμενος γραμματισμός

Το σύνολο των **δεξιοτήτων**, των **γνώσεων** και των **στάσεων** που προηγούνται της εκμάθησης της ανάγνωσης και της γραφής (στην Α' δημοτικού), καθώς και οι **περιστάσεις** και οι **ευκαιρίες του περιβάλλοντος** που επηρεάζουν φυσικά την ανάπτυξή τους, αλλά και οι πρακτικές που εφαρμόζονται σκοπίμως για να ενισχύσουν αυτή την ανάπτυξη, αποτελούν τη διαδικασία του αναδυόμενου γραμματισμού. Pinto (2003, όπ. αναφ. στο Cravana, 2012:

54)

«Ως αναδυόμενος γραμματισμός ορίζονται «όλες οι στάσεις, γνώσεις, και δεξιότητες που σχετίζονται με την αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου και την κατανόηση του μηνύματός του καθώς και την παραγωγή κωδικοποιημένων μηνυμάτων, κατά την προσχολική ηλικία, δηλαδή προτού αρχίσει η συστηματική διδασκαλία της ανάγνωσης – γραφής» Παπούλια-Τζελέπη, 2001: 15-16

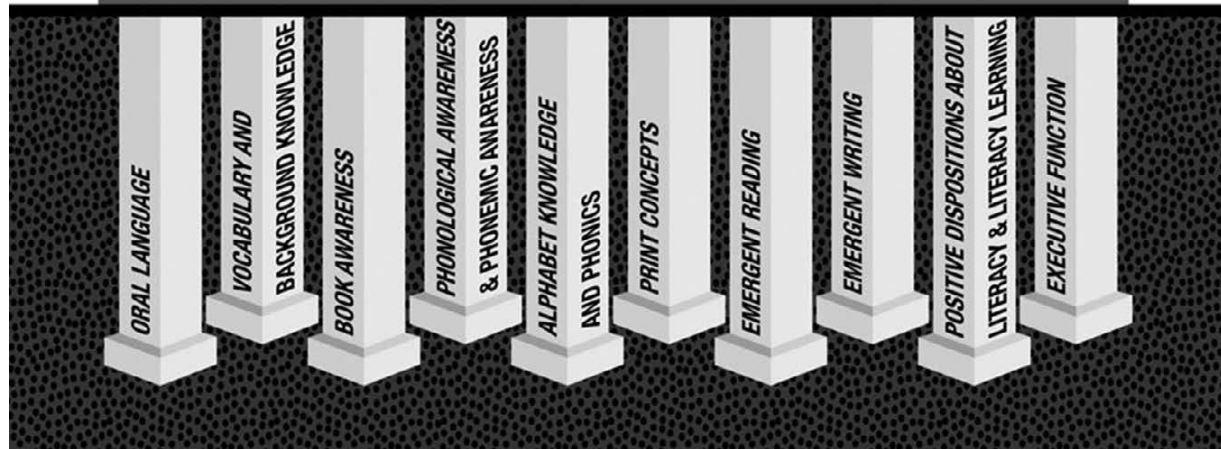

Το μοντέλο των πεδίων και των συστατικών στοιχείων του αναδυόμενου γραμματισμού (Μανωλίτσης, 2016)

CONSTRUCTING STRONG FOUNDATIONS OF EARLY LITERACY

MALINDA E. JONES
AND ANN E. CHRISTENSEN

Foundational Anchors of literacy

1. Oral language
2. Vocabulary and background knowledge
3. Book awareness
4. Phonological awareness and phonemic awareness
5. Alphabet knowledge and phonics
6. Print concepts
7. Emergent reading
8. Emergent writing
9. Positive dispositions about literacy and literacy learning
10. Executive function

Οι δέκα πυλώνες του γραμματισμού

1. Προφορική γλώσσα/ επικοινωνία
2. Λεξιλόγιο και γνώσεις υποβάθρου
3. Γνώσεις για τα βιβλία (εμπειρίες, κίνητρα, συμβάσεις, έννοιες)
4. Φωνολογική και φωνημική επίγνωση
5. Γνώση αλφαβήτου και ήχων των γραμμάτων
6. Έννοιες έντυπου λόγου
7. Αναδυόμενη ανάγνωση
8. Αναδυόμενη γραφή
9. Θετικές διαθέσεις για τη μάθηση του γραπτού λόγου
10. Εκτελεστική λειτουργία

Εκτελεστικές λειτουργίες

[Όρος ομπρέλα: περιλαμβάνει πολλές δεξιότητες, βασικές (όπως προγραμματισμός, οργάνωση και παρακολούθηση) και πιο σύνθετες νοητικές δεξιότητες που χρησιμοποιούμε για να διαχειριστούμε τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις συμπεριφορές μας για να πετύχουμε τους στόχους μας]

> Εργαζόμενη μνήμη

> Γνωστική ευελιξία

- εναλλαγή μεταξύ ιδεών ή δραστηριοτήτων · αναθεώρηση στόχων/σχεδίων· μετατόπιση (π.χ. από τα μαθηματικά στον κύκλο του χρόνου)

> Αυτοέλεγχος

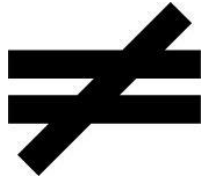
Ο γραμματισμός συνδέεται με την γραπτή επικοινωνία και τις μορφές της γλώσσας που χρησιμοποιούνται συνήθως στα γραπτά κείμενα.

Η πορεία εγγραμματισμού ξεκινά στην οικογένεια και συνεχίζεται στην προσχολική κι αργότερα στην δημοτική εκπαίδευση κτλ.

Ο πρώτος γραμματισμός συνδέεται με το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει ένα παιδί και κάποια περιβάλλοντα (οικογενειακά ή ευρύτερα) είναι υποστηρικτικά και κάποια άλλα είναι λιγότερο υποστηρικτικά. [Bernstein: επεξεργασμένος – περιορισμένος κώδικας, Bourdieu: περιορισμένο κώδικας]

ΣΥΝΕΠΩΣ

Αναδυόμενος, φυσικός, **πρώτος** γραμματισμός

Διδασκαλία γλώσσας στην Α' δημοτικού

- Σκοπός και μαθησιακό περιεχόμενο
- Πρακτικές και διδασκαλία
- Ρόλοι νηπιαγωγών – δασκάλων
- Αξιολόγηση της μάθησης και της διαδικασίας

- Τι σημαίνει «ξέρω να διαβάζω»;
- Τι δεν μπορεί να κάνει αυτός που δεν ξέρει να διαβάζει;
- Υπάρχει μια διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στο «ξέρω» και «δεν ξέρω»;
- Τι διαδικασίες κάνει αυτός που διαβάζει;
- Όσοι διαβάζουν κατανοούν το ίδιο από το ίδιο κείμενο;
- Ποια είναι η σχέση μεταξύ μάθησης κι ανάγνωσης;

«**Διαβάζω σημαίνει κατανοώ ένα νόημα και τους τρόπους που αυτό παρουσιάζεται. Όταν διαβάζω έχω ένα λόγο για να το κάνω. Θέλω να μάθω κάτι, θέλω να πληροφορηθώ για κάτι, θέλω να μάθω πώς θα βρω το δίκιο μου κ.λπ.**

Κάθε φορά που διαβάζω δεν διαβάζω μόνον συλλαβές ή λέξεις αλλά διαβάζω και ερμηνεύω σύμφωνα με τις δικές μου επιθυμίες και ανάγκες, δηλαδή, σύμφωνα με τον τρόπο που έχω μάθει να διαβάζω τον κόσμο. Για το λόγο αυτό μπορώ να διαβάσω κάτι πολύ ευκολότερα από κάτι άλλο. Μπορώ να διαβάσω πιο εύκολα τίτλους εντύπων που χρησιμοποιώ κάθε μέρα από τίτλους εντύπων που χρησιμοποιώ σπανιότερα. Αυτά που διαβάζω είναι φτιαγμένα από διαφορετικά υλικά. Διαβάζω λέξεις και φράσεις, διαβάζω εικόνες, διαβάζω χρώματα και σήματα. Όσο περισσότερο εξοικειώνομαι με τρόπους ανάγνωσης τόσο περισσότερο μπορώ να αναγνωρίσω τη θέση μου στον κόσμο που με περιβάλλει.»

Ιντζίδης & συν. (χχ: 3) Εισαγωγή στο αλφαβητικό σύστημα. Αθήνα: Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων. <http://hdl.handle.net/10795/816>

Η ανάγνωση απαιτεί συγχρονισμό πολλών δεξιοτήτων σε μικρό χρονικό διάστημα. Για να επιτευχθεί η αναγνωστική κατανόηση θα πρέπει όλες οι διαδικασίες να πραγματοποιούνται με ακριβή, αυτοματοποιημένο και ταχύ ρυθμό.

- **Βασικές δεξιότητες:** α) ακριβής και ευχερής αποκωδικοποίηση β) ενίσχυση λεξιλογίου (απόδοση νοήματος στις λέξεις)
- **Γνωστικές** (οργάνωση του κειμένου και των επιμέρους πληροφοριών του) & **μεταγνωστικές στρατηγικές** (αυτορρύθμιση)
 - > ενεργοποίηση της προηγούμενης γνώσης
 - > δημιουργία νοητικών αναπαραστάσεων
 - > εύρεση από τον αναγνώστη του σκοπού της ανάγνωσης

[Πρακτικές επεξεργασίας κειμένου: προβλέψεις, νοητικές εικόνες, οπτικο-χωρικοί οργανωτές (π.χ. διαγράμματα, γραφήματα), υπογραμμίσεις, κεντρική ιδέα, περίληψη]

κίνητρα (;) – πρακτικές στο οικογενειακό περιβάλλον

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Σχετικές γνώσεις
(γεγονότα, έννοιες κτλ.)

Λεξιλόγιο

(εύρος, ακρίβεια, συνδέσεις κτλ.)

Γλωσσικές δομές

(σύνταξη, σημασιολογία κτλ.)

Συλλογιστική

(τεκμηρίωση, μεταφορές κτλ.)

Κειμενικές γνώσεις

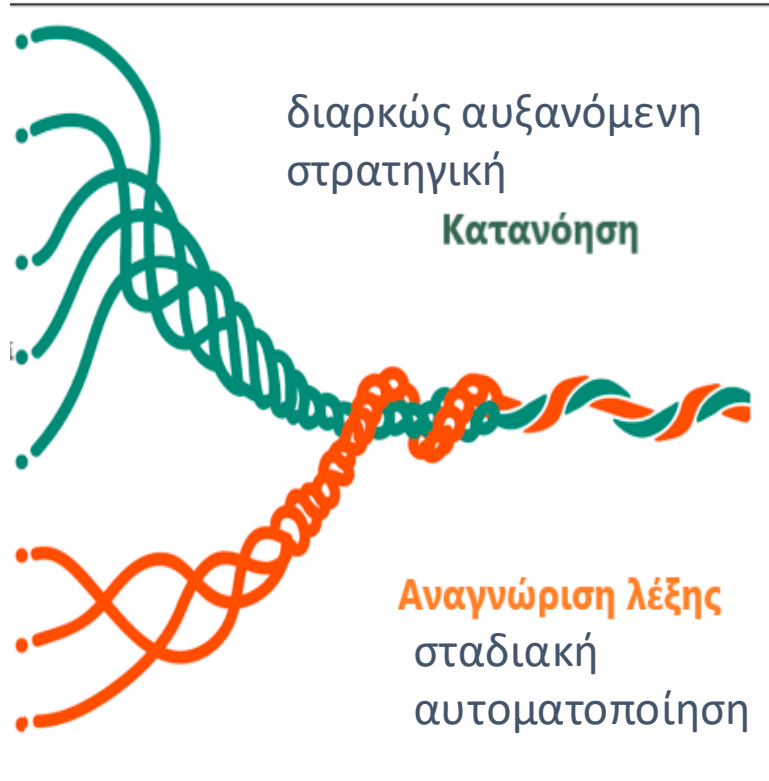
(έννοιες έντυπου λόγου, κειμενικά είδη κτλ.)

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Φωνημική επίγνωση

Αποκωδικοποίηση

Ολική αναγνώριση

ανάγνωση
ευχερής εκτέλεση
και συντονισμός
αναγνώρισης
λέξεων και
κατανόησης
κειμένου

ευρύτερο κοινωνικό & πολιτισμικό πλαίσιο, αξίες, ευκαιρίες

α) σπάσιμο κώδικα
(αποκωδικοποίηση και
κατανόηση της δομής του
κειμένου)

β) κατασκευή νοήματος από
το κείμενο (ενεργοποίηση
εμπειριών και
προϋπαρχουσών γνώσεων -
άντληση νοήματος από το
κείμενο και τις εικόνες ή τα
άλλα εξωγλωσσικά στοιχεία)

γ) λειτουργική χρήση κειμένων
(κατανόηση του σκοπού του
κειμένου, «τοποθέτηση» του
κειμένου στο κοινωνικό
γίγνεσθαι)

δ) κριτική ανάλυση και
μετασχηματισμός κειμένου
(κατανόηση των ιδεολογικών
παραδοχών του κειμένου,
κατανόηση των προθέσεων
συγγραφέα, των συμφερόντων
που υιοθετεί, των απόψεων που
αποσιωπώνται)

Μελέτη

Κεφ. 4

Αναγνωστική ανάπτυξη:
προσοχή στην αφετηρία

